

Gescheiden werelden

(Deze week zijn er geen verschuivingen in politieke voorkeur).

Ook bij de discussies in de afgelopen weken rondom Zwarte Piet trad een proces op, dat zich al langer aan het voordoen is in de Nederlandse samenleving. Een nieuwe tweedeling, die op tv of in de kranten, waar over dit soort onderwerpen in discussie wordt gegaan, niet onderkend lijkt te worden. Namelijk dat de klassieke scheidslijnen in de Nederlandse samenleving - aanvankelijk de zuilen en later het onderscheid tussen "links" en "rechts" - sterk zijn vervaagd en zijn vervangen door een andere scherpe scheidslijn. Waardoor gescheiden werelden zijn ontstaan, waarvan de bewoners elkaar amper kennen en men elkaar niet lijkt te kunnen begrijpen.

In het Peil weekrapport van 18 september 2016 heb ik die nieuwe scheidslijn uitgebreid omschreven: de "kansrijken" tegenover de "kansarmen". <http://bit.ly/kansrijkindex>

De kansrijken zijn mensen die zich weinig zorgen maken over hun financiële toekomst en de veranderingen in de wereld van de laatste 10 a 20 jaar vooral als kansen ziet. De kansarmen zijn degenen die zich wel zorgen maken over hun financiële toekomst, en die veranderingen in de wereld vooral als bedreigingen zien. De laatste groep stemde in september 2016 voor meer dan 60% op PVV, SP of 50PLUS, terwijl van de eerste groep dat iets meer dan 10% was!

Deze nieuwe scheidslijn in de samenleving lijkt sterker door te werken dan die van vroeger. Dat komt omdat vroeger hetzij binnen bepaalde partijen meerdere groepen uit de samenleving waren vertegenwoordigd of omdat partijen, die de verschillende groepen vertegenwoordigden, wel regelmatig met elkaar samenwerkten. De ene keer regeerde de christelijke partijen met de PvdA en de andere keer met de VVD. Maar nu lijkt de biotoop waar de verschillende groepen in verkeren zo van elkaar gescheiden te zijn, dat men zich ook niet meer in de anderen kan inleven. En ook niet politiek met elkaar lijken te kunnen samenwerken.

Dat onderzoek van september 2016 is deze week herhaald (op de volgende pagina staan die tabellen). In essentie blijkt er niets veranderd te zijn.

Nog steeds maakt bijna de helft van de Nederlanders zich zorgen om hun financiële toekomst. En het aandeel dat vooral bedreigingen ervaart is door de veranderingen in de wereld is iets gedaald (van 40% naar 37%). Maar het stemgedrag van die twee groepen is eigenlijk alleen duidelijk anders voor wat betreft Forum voor Democratie. De PVV was in september 2016 tweemaal zo groot als nu, en dat deel wordt in de tabel vrijwel helemaal ingenomen door Forum voor Democratie.

Van de Nederlanders, die zich zorgen maken over hun financiële toekomst en vooral bedreigingen ervaren door de veranderingen, stemt bijna 60% op PVV, FvD, SP of 50PLUS. Degenen die zich geen zorgen maken over hun financiële toekomst en vooral kansen ervaren stemmen nu voor meer dan de helft op VVD of D66. Andersom zijn de cijfers: van degenen die zich zorgen maken over hun financiële toekomst en vooral bedreigingen zien stemt 14% VVD of D66. En van degenen die zich geen zorgen maken over hun financiële toekomst en vooral kansen zien stemt 10% PVV, FvD of 50PLUS.

De tabellen op de volgende pagina laten ook zien dat de score van de regeringspartijen gelijk is aan die van september 2016.

Om beter te begrijpen welke gevolgen deze scheidslijn heeft, heb ik al eerder aangegeven dat het lijkt op de wedstrijd Ajax-Feyenoord, waar je aan supporters van Ajax en Feyenoord vragen stelt over belangrijke gebeurtenissen in de wedstrijd. Uit die antwoorden krijg je dan de indruk dat ze naar twee verschillende wedstrijden hebben gekeken.

Hoe gekleurd ze de gebeurtenis bekijken onderkennen ze zelf niet. Wat ze beschrijven, is het beeld dat zij ervan hebben en ze beseffen, noch erkennen, dat een andere beschrijving ook de werkelijkheid kan zijn.

Als je zelf niet supporter bent van één van de twee clubs, dan ben je wel in staat te onderkennen dat er twee tegengestelde opvattingen zijn, die samenhangen met de groep waartoe je behoort.

Bij de discussies op tv en in de krant over belangrijke maatschappelijke kwesties maakt de discussiant vrijwel altijd deel uit van één van de twee groepen. (En dat is doorgaans de groep die zich geen zorgen maakt over hun financiële toekomst en de veranderingen in de wereld niet vooral als bedreigingen ziet). Zonder dat zij het beseffen dragen ze vaak bij tot het verscherpen van de scheidslijnen.

Zo is 98% van de PVV-stemmers, 91% van de 50PLUS-stemmers en 88% van de FvD-stemmers voor het houden van Zwarte Piet op de manier zoals we het jarenlang gedaan hebben. Onder kiezers van D66 en GroenLinks is dat rond de 25%.

Ten aanzien van onderwerpen rondom immigratie en integratie en de Europese Unie zien we vergelijkbare patronen.

Interessant daarbij is dat de VVD-kiezers daarbij een wat ander patroon vertonen. Het zijn met name kiezers, die geen zorgen hebben over hun financiële situatie en de veranderingen in de wereld niet vooral als bedreigingen ziet. Maar dat lijkt dan vooral op de economische dimensie te zijn en minder op de maatschappelijke dimensie. Ten aanzien van het onderwerp Zwarte Piet, immigratie en integratie en de EU liggen de standpunten van de VVD-kiezers dichter bij die van de PVV dan bij die van D66.

Zolang degenen die een kabinet vormen en degenen die het publieke debat voeren, zich niet volledig bewust zijn van het feit dat er inmiddels twee gescheiden werelden zijn, zullen die werelden steeds verder uit elkaar drijven. Waardoor de stabiliteit in de samenleving en de slagkracht van ons politiek bestuur verder afneemt.